णयनम् । संचिते इष्टकाचितेऽग्नौ । प्रणीताद्ध्वं प्रणीतेऽग्नौ । इत्येवम् ॥११॥ प्राणस्योर्ध्वगतिवाद्देवेभ्यः प्राक् प्राचा हस्तेनोर्ध्वं होमं कुर्वन्ति । तस्मादग्नेः प्रणयनं देवानां प्राङ्मुखत्वेन हवनमित्यर्थः ॥१२॥४॥१॥

अग्निचयनकर्म अग्न्याधानाग्न्याधेयहविरग्निहोत्रदर्शपूर्णमासेष्टिपशुचातुर्मास्यसोमाध्वरराजसूयादिसर्वयज्ञात्मकमिति पञ्चमब्राह्मणे स्तूयते यज्ञवीर्याणां मीमांसा च वक्ष्यते ॥ सोऽग्निं चिकीर्षमाणः पशुं पुरुषाश्वादीन्पशूनालभते आधानप्रथमकरणसाम्यात्पश्वालम्भनमेवाधानरूपत्वेन स्तूयते ॥१॥ समानेन मन्त्रेण प्रातःकालीन एक एव मन्त्रः सायंतनोऽप्येक एव रात्रिमप्रयावमिति सायंतनो मन्त्रः अहरहरप्रयावमिति प्रातःकालीनो मन्त्रः । देवयजनं प्रत्यग्नेः प्रणयनम् अप्सूख्यभस्मावपनम् । एतेषु दर्शपूर्णमासादियज्ञेषु ये विष्णुक्रमास्तऽएव अग्निचयने क्रियमाणा विष्णुक्रमाः । यज्ञेषु यज्ञप्यं तद्वात्सप्रं सूक्तम् ॥२॥ चितमग्निं यैः सामभी रथन्तरादिभिः परिगायति तत्सामजातं महाव्रतम् । तत्र महाव्रतयज्ञे सामगानात्प्राङ्मद्गात्रा पुरस्ताज्जप्यो मन्त्रोऽस्ति तदत्र शतरुद्रियम् । वसोर्धारा नाम चमकसूक्तेन (वाजस° स° १८. १-२७.) क्षूयमानाज्यधारा सा बृहदुक्थं बृहतोसहस्रात्मकं शस्त्रम् । गृहमेधाः सत्त्रयागाः ॥३॥ पशुबन्धः षट्सु-षट्सु मासेषु क्रियते । वसन्ते वसन्ते ज्योतिषा यजेतेति सोमयागः संवत्सरे विधीयते । उपहन्यात्पृथक्कुर्यात् ॥४॥५॥१॥

एवं पूर्वाध्यायेन महाव्रतयज्ञे अग्निचयनमहाव्रतबृहदुक्थानि सह प्रयोक्तव्यानीत्युक्तानि च सर्वैरग्निष्टोमऽएवाप्तुं शक्यानीत्यग्निष्टोमगतसामशस्त्राण्येव महाव्रतसाममहदुक्थात्मना स्तुत्वा चित्याग्निं प्रजापत्यात्मना प्रस्तुत्य पञ्चेष्टकाचितीः पुरीषचितीश्च प्रजापतेर्मर्त्यामृतशरीरात्मना प्रतिपाद्य हिरण्यशकलप्रोक्षणमाहवनीयस्थापनं हिरण्मयरूपत्वेन स्तुत्वा अग्निचितः वयोभक्षणवर्जननियमादनन्तरमग्निचयनस्य पुनर्मृत्युञ्जयरूपं फलं तस्याग्निकर्मणः सर्वयज्ञात्मना स्तुतिरुक्ता । अथ द्वितीयेऽध्याये चित्याग्निविषयो विचारो वक्ष्यते । तत्र प्रथमब्राह्मणे चित्याग्नेः पक्षिरूपत्वं पक्षपुच्छयोः प्रमाणं च विधीयते ॥ पुरुषादिपञ्चपशवः प्रजापतिः सर्वात्मकत्वात्तस्य । अनुपसमुह्य मध्यप्रदेशे अवष्टम्भमकृत्वा अनुपाधाय कंचिदाधारमकृत्वा यद्वा पक्षाभ्यां मध्यभागमनवष्टभ्य पक्षाग्राणि अविस्तीर्य । यदैव पक्षौ उपसमूहन्ते पक्षाभ्यां मध्यभागं समूहन्ते पक्षमूलभागं मध्यभागसमीपे संकोचयन्ति यदा च पक्षाग्राणि विसृजन्ति विकिरन्ति ॥१॥ चित्याग्नेः अङ्गुलिपरिमाणं दर्शयति ॥२॥ अरत्निपरिमाणं विधत्ते । वितस्तिर्द्वादशाङ्गुलः वितस्तिद्वयमरत्निः सा चतुर्विंशत्यङ्गुलिपरिमाणा तया मिमीते ॥३॥ उभयतः पक्षस्य पार्श्वद्वये अन्तरतः चित्याग्नेर्मध्यदेशे । व्युद्वहति अन्ते विवर्धयति ॥४॥ नितरां (!) नामो नमनं निर्नामः । वितृतीयऽइति पक्षभागं त्रेधा विभज्य अन्तरे तृतीयभागे ॥५॥ उद्वहति विकर्षति समूहति संकर्षति ॥७॥ अथ पञ्चेष्टकाचित्युपधानानन्तरमात्ममध्यपक्षद्वयेन ऋज्वालिखितदक्षिणावृत्सव्यावृतः सहस्रत्रयसंख्याका इष्टका उपधेयाः तदुपधानं प्रशंसति अथ रूपमिति उत्तममन्तिमम् अत्रान्तिमे रूपे एष सर्वोऽग्निः संस्कृतः इष्टकाभिश्चितः । ऋज्वालिखिताः ऋजुलेखा अकुटिलरेखाः इत्यालिखिताः इतिशब्दोऽभिनये एवमालिखिता इत्यनेन दक्षिणावृतः द्वितीयेत्यालिखितशब्देन सव्यावृतः ॥८॥ पञ्चमीमिष्टकाचितिमुपधाय अग्निं स-